

نازار چی په

دکتور هیوا عمر احمد

ده لیت که دان ههوی کردوو ، یان ههو ده کاو خه ریکه کیمی تیدا دروست ده بیټ . گهرچی وا رو لیکي به ناگاهینی هه به به لام نه ونده نی به ، مرو فقه که به ناگا بهینته وهو بوه سیت ، به لکو به رده وام ده بیټ . بو نمونه نازاری ههوی ده ماری ههستی ده م وچاو زور به تینه ، مرو فقه که له کارده خات و خهوی لی ده زړینی و خوار دنی ناهیلی و خولکی ده گوری و وای لی ده کات ، حز له ژان نه کات .

چون ههست به نازار ده کات

مرو ف له کومه لگا سه ره تانی به کان دا نازاری به سزایه کی خوایی تاوان داناوه . زور جاریش وهک نه خوشی به کاری گیانه به د کارو گیانی مردوان داناوه . میسری به کونه کان (۳۰۰۰) سال پیش زابین دل-یان بهو نه ندانه داناوه مه لبه نندی هه مو ههستی کی تیدا بیټ . به م پیودانگه نازاریان به شیوانی کاری دل زانیوه . فیهله سوفه گریکه کان (۴۰۰-۳۰۰) سال پیش زابین به که م که س بوون ، نازاریان به هوکاره فیزیای به کانه وه به سته وه . نه رسو : نازاری به ههست دانه ناوه ، به لکو به دژی خوشی و پویه ناخوشی داناوه . به پیچه وانه وه «هایپوکرات» زانیوه تی که می شک مه لبه نندی ههست به نازار کردنه .

له سدهی هه فده دا ، دیکارت (Descartes) وای داناوه که گیان له «کاژه تن Pineal Body» دا بیټ و په یوه نندی به نازاره وه هه بیټ . داروین = Darwin له سالی ۱۷۹۴ زدا ، ده لیت ، «نازار پویه هه مو ههستی که» ، وهک گهرمی به کی زور .

دو زینه وهی نه له کتریک له سدهی هه فده دا زور شتی نوی تی خسته روو . «بیل و ماجه نندی» دوو جوړه ده ماریان جیا کرده وه «پروانه وینه» (۱) نهو ده مارانهی له پشته وه ده چنه په تکه ده مار ، ههسته ده مارن ، نهوانه ی له پی شه وه تی تی ده چن جو له ده مارن .

نازار به کی که له هو سه ره کی به کافی په رسه نندنو گه لا له بوونی زانباری به پزشکی به کان ، نه هیشتی نازار به کی که له چوار نه رکه سه ره کی به که ی پزشکی و ده رمان .

نازار هینه ناشنایه به مرو ف ، که س ناپرسی نازار چی به ؟ ته نیا له م بیست ساله ی دوانی دا هه ول درا چونی به تی دروست بوون و چی به تی نازارو جوړی ههست پی کردنی بتور زینه وه .

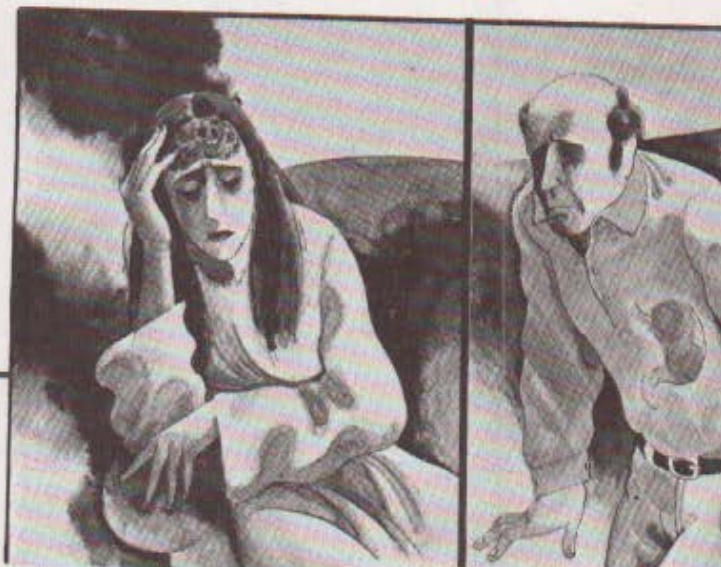
نازار چی به :

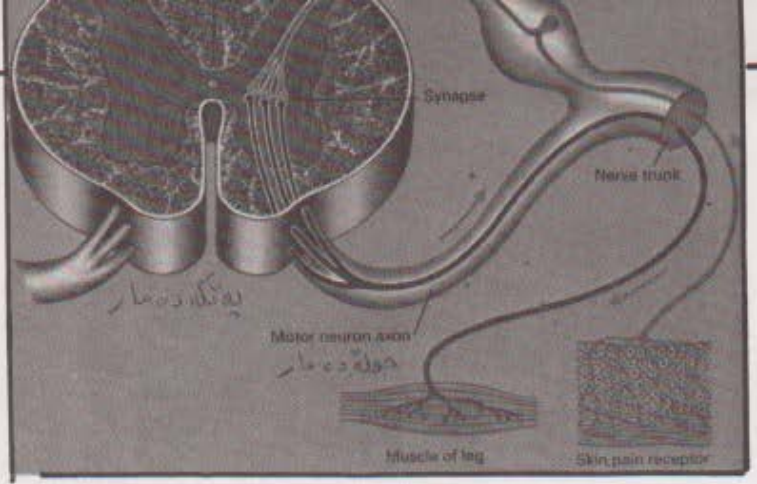
له سالی ۱۹۴۲ زدا «سیر توماس لويس» ده لیت : «که م ده ستم له وهی به دروستی پیناسه ی نازار بکه م ، به لام دیاره که کاریکی بی سووده» .

له سالی ۱۹۶۹ زدا ، «سارجنت» ده لیت «ناتوانین نازار پیناسه بکه مین ، له راستی دا پیویست ناکات پیناسه بکریت ، چونکه هه موو تاده میزادیک ده زانیت ، نازار چی به ؟» گرافی تو زینه وهی نازار له وه دایه ، که ههستی کی خو نی به و ته نیا جوړو هوکارو نیشانه کافی ناشکرایه . نازار هه موو جودا گانه به کی ههستی هه به یان له شو بیکی له ش دایه یان سه راپایه ، کاتی دیاری کراوی هه به ، جوړو توندی خو ی هه به و ههستی کی ناخوشه .

گرنگی نازار :

نازار له باری ناسانی دا هاواری له شه بو به ناگاهینه وهی مرو فقه که ، له زیانیکی چاوه پروان کراو . بو نمونه دان تیشه پنان

نازاري باداري و كولنج .

پاراسيتامول له وده دا له نيسپرين باشته ، كه كار له ناويوشي گهده ناكات . و لك نيسپرين ني په ، ناويوشي گهده بروشينييت ، يان خوږين له گهده بېينييت يان هورنيكخهريك ييت بو ههوي گهده . بويه ده ييت نيسپرين ني خواردن يان ناو نه خوريت . گهر نه خوښه كه ههوي گهده و دوازه گري ي هه ييت ناييت به هيچ جورنيك نيسپرين بخوات .

دووه م : دهرمانه دژ ههوي په ناهورموني په كان :

بو نازاري به هيژي ماسولكه و كولنج و باداري به كارديت ، ههروه ها بو دهرده ميران و ههوي جومگه و پشت نيشه به كاردين . ثم دهرمانانه (پروستاگاريندين) له كار ده خه ن ، كه روئيكي گه وري هه په له دروست بووني نازاردا . ثم دهرمانانهش و لك «بروفين» و «تاندريل» .

سي ههم : كوداين و داي هايډرو كوداين : به سوكه به ننگ داده نريت ، بو نازاري زور قورس به كارديت ، كوداين زور به كاره ، به لام نه خوښه كه «گرفت» ده كات ، داي هايډرو كوداين (DF 118) به باشته ده زانريت ، به لام نهميش نه خوښه كه گرفت و گيژ ده كات ، بويه ده ييت هه نديك جار دهرماني ره وانكهری له گه ل دا بخوريت .

چاره هم :

مورفين و دايه مورفين : به هيژترين دهرمانه به ننگي په كانه ، زور له (په ندين) و (ميثادون) به هيژترن ، ته نيا بو نازاري دل و گورچيله و پاش نه شته رگه وري و شير په نجه په كني ني هيو به كارديت . به لام ماكه به ده كه ي له وده دايه ، نه خوښه كه و لك به ننگ فيري دهرمانه كه ده ييت . هه موويان هيلنج و رشانه و هيان له گه ل دايه ، له بهر نهمه زور جار دهرماني رشانه و هيان له گه ل دا ده دريت و لك (سايكلازين) .

پينجه م :

دهرمانه ياريدده دهره كان : نهموانه خوږيان نازار پرين ، به لام له نازاري كوښنه ي قورس دا به كارن ، نهمه ش و لك : دهرمانه دژه په ستي و خويته ورو دژه په ركهمي په كان ، باشته ن نمونه - تيگري نول - ه ، كه دژه په ركهمه بو نازاري دهمار به كارديت .

سه رچاوه كان :

1. Medicine Digest No. 5 1981
2. Medicine Digest No. 6 1983
3. GENERAL PATHOLOGY WALTER & ISRAEL 5th edition 1984
4. MEDICAL PHYSIOLOGY GANON 12T edition 1986

له سالي (۱۸۴۰ ز) « بليکس Blix » تي ييني چند پنتيكي كرد له سهر پيست ، كه له به شه كافي تري پيست هه ستيار ترن بو گه رمي و ساردي و ده ست به ركه و تن . تا باشته (فون فرتي - Von Frey) ، پرووني كرده وه كه ثم پنتانه به كوڼايي دهماره هه ستي په كانه وه به ندين . ناو بو ثم پنته وهرگرانه دانرا . نهم كوڼايي په دهمارانه ي ساردي ده گويزي ته وه . ناو نران « وهرگري گرووس » ، گه رمي « رو فيني » ، ده ست لي دان (ميزنير) . له م وهرگرانه وه هه سته كه به هو ي هه سته دهماره وه ده گانه ميشك . به م جوړه توژينه وه ي هه سته كان بو وه هو ي نهمه ي باشته له چي په تي و چوني په تي نازار و دروست بووني و گواسته وه و مه ل به نده كافي بگه ين .

چاره سهر ي نازار و دهرمان

دهرماني نازار پر زور جوړي هه په و كاريان جيا وازه . زور دهرمان ، هو ي نازاره كه چاره سهر ده كات ، هه نديكي ناهيلي ماده نازار دهره كافي و لك (هوكاري پ - P) چالاك بن و نازار دروست كه ن هه ندي ري ي نه شته رگه وري ، نهم دهماره ده بريت كه نازاره زور قورس كان ده گويزي ته وه بو په تكه دهمارو ميشك . هه ندي دهرمان هه مو و هه سته كان (نازار په كي كه له هه سته كان) ده بري ، هه نديكي تري مه ل به ندي هه ست به نازار كردي ناو ميشك سست ده كات .

له نازاري قورس يان كوښنه دا ، ده ييت دهرمانيكي باش و به هينديكي گونجاو له ماهوي ريك و پيك دا بدريت . گهر نازاره كه نه پرا يان كه م نه بو وه وه ، يان ده ييت هيندي دهرمانه كه زياد بكرت ، يان دهرمانيكي به هيژ تر بدرت . نمونه ي نازار پره كان

په كه م : نيسپرين و پاراسيتامول :

له نازاري سووك يان مام ناو ه ندي دا به كارديت ، به تايه تي